

УДК 78.067.4

orcid.org/0000-0001-6789-596X; doi: <http://dx.doi.org/10.30970/vas.20.2019.10642>

ДИТЯЧЕ ХОРОВЕ МИСТЕЦТВО ЯК СОЦІОКУЛЬТУРНЕ ЯВИЩЕ

Анна НЕМЕРКО

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
кафедра музикознавства та хорового мистецтва,
вул. Валова, 18, Львів, Україна, 79008,
тел.: +380932361387; e-mail: asharifova79@gmail.com*

Метою дослідження є хорова культура, яка являє собою складну систему сполучення суспільного, художньо-творчого, організаційного і вокально-хорового елементів. Підходи до предмету дослідження дитячої хорової творчості, хорового репертуару, ставлять питання про функції, які виконуються відносно виконавських напрямів, хорового руху, суспільної свідомості. **Методологічною основою** слугують теоретичні напрацювання в поясненні таких векторів хорового мистецтва: моделі комунікації; конструювання реальності. Стає зрозумілим, як і за допомогою якої специфічної діяльності здійснюється ця функція. У нашому випадку – це дія, спрямована на виконавську майстерність, яка слугує формуванню музичних смаків та духовної культури. Наукова новизна дослідження визначена творчість сучасних композиторів, які пишуть хорові твори для дітей, що дають підставу виокремити найбільш значущі напрями дитячого хорового виконавства. **Висновки.** Отже, окремі елементи хорової культури і хорового мистецтва у світлі такого підходу перетворюються на суспільно-духовні реальності, тобто на предмет культурології. Порушено проблему розуміння дитячого хорового мистецтва як явища, яке функціонує, впливає та формує образ світу сучасної дитини.

Ключові слова: хорове мистецтво, хорове виконавство, хорові твори для дітей.

Постановка проблеми. В естетичному вихованні підростаючого покоління різні види мистецтва взаємодіють між собою, але найбільш доступним, емоційним видом дитячої творчості є хорове мистецтво, яке має величезний вплив на суб'єктивний світ дитини, породжує різноманітні глибокі особистісні переживання художніх музично-поетичних образів, сприяє самовиявленню та самоствердженню дітей розширює досвід естетичних і життєвих відносин, допомагає перейти до глибшого пізнання мистецтва.

Розкриття специфіки хорового мистецтва є одним із найважливіших питань дитячого вокально-хорового виконавства. Визначення та тлумачення поняття “дитяче хорове мистецтво” та його виконавських складових – це спектр важливих питань сучасного музикознавства у контексті досліджень хорової культури О. Васильєвої, Н. Рудічевою, І. Герасимової, Ю. Іванової, А. Лащенко. На високі виховні можливості хорового мистецтва як джерела духовності, гуманності, національних цінностей, толерантності, формування гармонійної особистості звертають увагу провідні митці української хорової справи, педагоги і композитори, теоретики

і музикознавці: А. Авдієвський, Г. Верьовка, П. Муравський, О. Ростовський, Л. Хлебнікова та ін. Важливість хорового співу як найбільш поширеного виду виконавської діяльності, що зумовлюється його загальнодоступністю, природністю, зрозумілістю, універсальністю відзначають у своїх дослідженнях С. Горбенко, І. Григорчук, М. Маріо, Р. Осипець, Л. Остапенко, М. Тукмачова та ін. Питанням розробки шляхів, форм і методів формування творчої особистості на основі хорового співу присвячені праці А. Болгарського, П. Кічук, О. Лобової, О. Олексюк, Г. Падалки, Е. Печерської та ін. На сучасному етапі розвитку дитячого хорового мистецтва в суспільстві відбувається глобалізація світових процесів у сфері масової комунікації, зокрема засобами музики. Його функціонування варто розглядати як засіб і мету, також як зміст та форму культуротворчого аспекту дитячого хорового виконавства, складові якого можна і потрібно розглядати окремо.

З метою уточнення та наповнення конкретним змістом різних аспектів поняття дитячого хорового мистецтва як соціокультурного явища, необхідно звернутися до огляду проблем виховання особистості на основі культурних традицій, що розглядаються у працях В. Андрущенко, А. Бойка, О. Бондаревської, В. Кушнів, О. Новікова, А. Щербакової та інших.

Сьогодні, виховання високорозвиненої особистості майбутнього займає центральне місце в національно-виховній системі, її прогресивному поступі, що полягають у суттєвих змінах самої національної мети, оновленні змісту навчання та етнопедagogічних засадах.

Побудова українського суспільства на засадах демократичних цінностей і національних пріоритетів потребує створення нових методологічних теорій гуманістичного спрямування, в центрі яких знаходяться внутрішні можливості дитини, її потреби та інтереси, які ґрунтуються на вікових традиціях етновиховної системи українського народу, в основі якої пісенна творчість.

Аналіз досліджень. Дослідники в галузі музичного мистецтва одностайні в думці щодо визначального впливу хорового виконавства на творчий світ дитячої особистості. Традиційно хорова діяльність була в Україні найбільш доступним, емоційним видом дитячої творчості, яка здійснювала величезний вплив на духовний світ дитини, породжувала глибокі особистісні переживання, надавала дітям можливість для самовиявлення і самоствердження, розширювала досвід естетичних і життєвих відносин, допомагала здійснювати перехід до глибшого пізнання музичного мистецтва. Аналіз проблеми хорового виховання в історії музичної освіти в Україні дає усі підстави стверджувати, що саме засобами хорової музики слід розвивати дитячу особистість, оскільки вона зберігає у собі всі виховні можливості. Сучасна система освіти враховує вимоги суспільства, що належить до європейської цивілізації та реалізує етичне та естетичне виховання, формує високу гуманістичну культуру особистості, здатної протидіяти проявам бездуховності [7, с. 3].

Розкриваючи проблеми розвитку дитячого хорового виховання, сучасні діячі культури та мистецтва формують систему соціально-музичних взаємозв'язків. Оскільки дитини реалізує свій інтерес (мету, вибір) у процесі провідної діяльності, то найсильнішим її мотивом варто вважати пізнавальний інтерес до цієї діяльності, зокрема пісенної, яка активно взаємодіє з системою ціннісних орієнтацій, цілями, результатом діяльності, відображає найістотніші сторони її особистості (інтелект, волю, почуття) [4, с. 258].

За певних умов інтерес стає засобом живого, захоплюючого вокально-хорового навчання, переростає в стійку рису характеру. Це становить значний інтерес для дослідження музики як соціального феномену в інформаційному просторі, її соціальної зумовленості, взаємодії індивідуальності композитора і середовища, залежності музично-звукових систем від зміни соціальних умов та рівня музичного сприймання дитиною даного середовища. Це важливо з огляду на те, що в більшості випадків діти вже виробили в собі здатність пропускати будь-яку інформацію крізь себе, навіть музичну. Таким чином, відомі дитячі хорові колективи, їх керівники, удосконалюючи свої вміння, виконуючи цікаві хорові твори, відшукують зв'язок зі сучасними вокально-хоровими вподобаннями молодого покоління. Цим фактом і пояснюється прагнення до створення композиторами оригінальних хорових творів для дітей, обробок українських народних пісень для дитячих хорів, створення мюзиклів.

Цей творчий підйом пов'язаний із прагненням композиторів до демократизації своєї творчості, максимального наближення до музично-естетичних потреб слухача, особливо дитячого шкільного віку. У цьому значна заслуга сучасних українських композиторів, у творчому доробку яких, є пісні для дітей: М. Ведмедеря, Г. Кириліної, І. Кишка, М. Чемберджі, Б. Фільц, І. Мартон, О. Некрасов, Л. Горова, О. Мануляк, Р. Цись, М. Ластовецький, М. Дацко та багато інших.

Виклад основного матеріалу. Аби охарактеризувати поняття “дитяче хорове мистецтво” необхідно оцінити його в контексті національної культурної традиції.

Документально підтверджено, що накопичення досвіду виконавсько-хорової та музично-виховної діяльності в Україні розпочалося з X століття. Серед провідних ознак XII–XIII століть найбільш значущими були: навчання хорового співу з дитячих років, багатопрофільність підготовки майстрів церковного співу (співак, вчитель музики, композитор, керівник колективу). Основною ідеєю в музичній освіті XIV–XVI століть був гармонійний розвиток особистості: морально-естетичний, інтелектуальний, фізичний. Опанування співацького матеріалу проходило за двома методиками: “на слух” та “за нотами”. [5, с. 53]

Упродовж XVI–XVIII століть в Україні набув розвитку новий тип школи демократичного спрямування. Просвітницькі ідеї гуманістів сприяли піднесенню грамотності, зокрема музичної, та залученню до участі в освітньому процесі дітей. Найвищими досягненнями музично-теоретичної думки стали праці М. Дилецького (“Способ до заправи дітей” та “Грамматика музикальна”). Завдяки цьому з'явилися підстави для створення регіональних хорових шкіл та авторських методик навчання співу. Славу школам сформували видатні композитори: М. Березовський, Д. Бортнянський, М. Полторацький, А. Ведель. [5, с. 54]

Незважаючи на певні суперечності хорової освіти XIX століття, учні мали змогу набувати вправності у співі за певною методикою з використанням підручників на основі зразків вітчизняної та зарубіжної музики.

На початку XX століття музична освіта та хорове виховання зумовилися творчим потенціалом В. Верховинця, П. Демуцького, П. Козицького, О. Кошиця, Я. Степового, К. Стеценка, М. Леонтовича, Б. Лятошинського, Л. Ревуцького, В. Барвінського, С. Людкевича. Їхні твори для дітей і молоді посіли чільне місце в репертуарі хорів. Відбулось становлення масового дитячого хорового співу, його поширення серед дітей із залученням методів професійного музичного навчання, закріпилася виконавська практика. Музична освіта XX століття ставила за мету

всєбічний музичний розвиток учнів, для чого поряд із завданням сформувати музичний смак, надати музично-теоретичні знання, важливе місце посідало завдання формувати необхідні вокально-хорові уміння й навички, ретельно добирати виконавський репертуар. У ХХ столітті дискусійного характеру набуло питання чи повинен хоровий спів бути основою та єдиною формою роботи на уроці музики. [5, с. 55]. Цей період характеризувався активізацією позакласного та позашкільного виховання, високими вимогами до результатів хорової справи. Розв'язати поставлені завдання мали Будинки та Палаці творчості для дітей та юнацтва. Найбільш поширеними були хорові гуртки, результати роботи яких яскраво демонструвалися на олімпіадах художньої самодіяльності. Спостерігається активність хорової масовості та зростання інтересу до позакласної музично-виховної роботи, ефективними формами якої були шкільні хори молодших, середніх та старших класів, гуртки сольного та ансамблевого співу, любителів хорової музики. Були закладені підвалини регіональних хорових шкіл: Одеської, Харківської, Львівської, Київської. Таким чином, аналіз історії національної музичної освіти засвідчив, що в Україні утвердилися традиції хорового виховання дітей, які полягають на культивуванні у молодого покоління любові до української національного мистецтва на основі хорового виконання; забезпеченні музично-освітнього та особистісного розвитку дитини засобами співацької діяльності; реалізації творчого потенціалу у процесі сценічно-концертного хорового музикування.

Стислий екскурс в історію музично-виховного процесу засвідчив домінування співу як провідного виду музичної діяльності дітей, а також створив основу для визначення традицій хорового виховання.

Осягнення хорового мистецтва є одним із можливих шляхів осягнення культури свого народу, з чого й починається формування всебічно розвинутої особистості як найважливішої умови соціального становлення й самовизначення індивіда. Саме це і є причиною необхідності осмислення дитячого хорового мистецтва як феномену культури на сучасному етапі.

Хорове мистецтво як кожне виконавське мистецтво існує в трьох іпостасях: композитор–виконавець–слухач. Користуючись цим ми і розглядаємо три моделі комунікації. [12, с. 71]

До першої належать ті з них, які виникають у сфері взаємовідносин “композитор–виконавець” або ширше “музика–виконавець”. Це питання стилю, традицій і новаторства, прав виконавця й автора, адекватності виконавської інтерпретації авторському задуму, питання творчості у виконавському процесі, що відповідають рівню складності сучасної музичної мови виконавським можливостям хорових колективів, питання репертуару і т.д.

Друга група проблем породжена суперечностями у сфері взаємин “виконавець–слухач”, а ширше – “хорове мистецтво–суспільство”. І в наш час не вирішена проблема відродження славних традицій хорового співу в Україні. Зниження суспільного інтересу до хорової культури викликає тривогу за долю не лише музичної, але і загальної духовної культури народу. Серед численних причин цього явища, мабуть, найголовніша – знищення безцінних пам'яток культури, відлучення народу від головного оберегу кращих традицій культури, моральних принципів – української духовної музики. Назвемо й інші причини. Проникнення комерційних основ, труднощі тиражування кращих зразків хорового виконавства, масове поширення поп-музики ніяк не сприяють популяризації хорових жанрів.

Третя група проблем відображає специфіку хорового виконавства як мистецтва і породжує його внутрішні суперечності. Головна серед них – постійна суперечність між колективною та індивідуальною творчістю в хоровому виконавстві. Справжній творчий союз у хоровому колективі можливий лише за однієї умови: якщо це колектив однодумців, об'єднаних розумінням високого покликання хорового мистецтва, спільними поглядами на музику і справжньою довірою та повагою до диригента та один до одного [12, с.72].

Хорове виконавство – це комплекс засобів, використання яких забезпечує можливість передавати музичну інформацію за допомогою співу. Засоби музичної виразності – засоби, що створюють певну художню образність або надають їй різноманітних відтінків: мелодика, гармонія, ритм, темп, динаміка, артикуляція, штрихи, агогіка тощо. Система засобів музичної виразності складалася внаслідок багатовікового історичного процесу, її компоненти змінювалися на різних етапах розвитку мистецтва, ускладнювалася та вдосконалювалася.

Значно розширюючи образно-емоційну сферу, композитори мають змогу органічно поєднувати художньо-образні й виконавські завдання. Нова тематика, цікавий сюжет наповнені яскравими національними барвами, викликали появу в ній відповідних інтонацій і ритмів, контрастних регістрових барв, гострих штрихів. Своєю чергою це зумовило оновлення і збагачення дитячої хорової виконавської техніки, яка виконує і чітку педагогічну функцію. На сьогоднішній день ідеальним є виконавський колектив, який може співати в різних вокальних стилях. Тому у вокальному вихованні необхідний пошук відходу від застиглих традицій академізму у звучанні хору. Наразі вимагається вокал темброво більш гнучкий з ясним і виразним словом (подібні зразки дали нашому слуху спів з мікрофоном, тепер цей досвід не можна не враховувати в хоровому співі). Проте має залишатися непорушним положення, що всі основні модифікації в звучанні голосу хорового співака повинні відбуватися на основі фізіологічно-раціональної техніки: звук “опертий на диханні”, максимальне використання резонаторної системи, єдино регістрова будова голосу і т. п.

Сучасне музично-виконавське мистецтво представлене здобутками композиторських шкіл Києва, Харкова, Одеси, Львова. На перший погляд, це питання є суто “теоретичним” і цілком належить до сфери музикознавства. Та передусім це сфера композиторського світогляду і донесення його задуму до слухача виконавською майстерністю дитячого хорового колективу.

Як правило у поле зору дослідників потрапляють ті реалії музично-виконавського мистецтва, яким притаманні більш-менш чітко визначені смислові координати – стиль, жанр, форма, драматургія, текст, інтерпретація.

Основною ідеєю створення хорових творів для дітей є введення в хорову практику теоретичних знань; смислова виразність поетичного тексту; формування міцних асоціативних зв'язків між народною та професійною музикою, словесним фольклором та літературним текстом.

Композитори прагнуть не тільки збагатити дитячий пісенно-хоровий репертуар, а і звернутися до емоційного світу дітей. Так виникають хорові твори з музично-ігровими ефектами, інтонаціями сміху, дзвону і т. д.

Нова генерація композиторів відкриває сучасну сторінку розвитку музики та музично-педагогічного репертуару. Визначними особливостями їхньої музичної творчості є професійна культура.

Безсумнівно, що аналіз проблеми “дитяче хорове мистецтво як соціокультурне явище” передбачає поєднання різних науково-дисциплінарних підходів і методологій, серед яких особливе місце належить розгляду питань, пов’язаних із особливостями сучасної хорової музики, з тими змінами, які виявляють себе як у системі під назвою “сучасна музика” загалом, так і в її окремих підструктурах (наприклад, у взаємодії автора–виконавця–слухача, пріоритетності тих чи інших стилів і жанрів у сучасній музичній творчості тощо).

Необхідність розуміння питання специфіки виховання хорового співака – це важлива складова соціокультурного явища, адже пошуки нових і сприятливих перспектив розвитку дитини в суспільстві пов’язують із відродженням духовних основ її культури, зокрема прагненням до загальнолюдських цінностей: добра, справедливості, свободи, життя, природи тощо; об’єднання культурних сил, плекання традицій тощо.

Вивчаючи дитяче хорове виконавство як соціокультурне явище, передусім необхідно виділити його складові, як явища естетичного, як однієї з найважливіших складових сучасного художнього простору.

Однак, виконавство (подібно будь-якому іншому художньому явищу), будучи феноменом не тільки естетичним, але і повною мірою соціальним залежний від інших підсистем суспільної структури.

Одна з них – це масштабність розглянутого соціального явища. Друга – позиціонування, що в сукупності визначає досить високий ступінь впливу хорової музики на дітей як сучасного соціального феномену на безліч суміжних, а точніше кажучи, – сполучених з ним інших соціокультурних явищ і процесів. Шляхи їх розвитку потрібно шукати в розширенні міжнародних творчих контактів у будь-яких формах: фестивалях, конкурсах, концертах, майстер-класах і т. п. Обидві ці позиції проектується на необхідність розгляду процесу функціонування хорової музики в сучасному соціокультурному просторі з урахуванням її власної різноманітності.

Висновки. Отже, у XXI столітті хорова музика для дітей як ніколи раніше відкрита для активної творчості, експериментування, що ще раз вказує на її соціокультурність, тяжіння до перехідних станів, тобто до мистецького синтезу. І при всіх цих особливостях основною її темою і предметом уваги є дитина, що відкриває справжню діалектику життя, сповнену руху, суперечливості.

Знаходячи все нові й нові види, форми і жанри, отримуючи у своє розпорядження все більш досконалі, фантастичні технічні та технологічні можливості, музика – в усьому її різноманітті і неоднорідності – легко долаючи реальні та віртуальні кордони, хорова музика для дітей стає одним із атрибутів сучасного глобалізованого світу. У більш узагальненому сенсі можна відзначити, що моральний потенціал сучасної дитячої хорової музики не може існувати апіорі.

Завдяки музичному мистецтву людина формує свій світогляд, сприйняття навколишнього середовища, мислення. Зараз ми живемо в еру масової культури, тобто медіапросторі – це ера миттєвої комунікації, яка охоплює всю планету. Це розширює наші можливості, дає змогу змінювати чи впливати на події в іншому кінці світу, але, водночас це значно обмежує наш світогляд. Це пов’язано з тим, що на цей момент суспільство намагається відтворити зруйновані зв’язки між людьми, через цю обставину і виникає величезний вплив на окремого індивіда.

Посилення ролі вказаних чинників сприяло якісному оновленню хорового жанру а *carrella*. На сучасному етапі розвитку музичної культури інноваційні досягнення

хорового виконавства вирізняються різноманітністю і багатовекторністю. За словами К. Станіславської, “це явище пов’язане, з одного боку, із широким розповсюдженням нових мистецьких технологій (кіно, телебачення, відео, комп’ютерних та інтернет-технологій), з іншого – із відродженням традиції театру-ритуалу, народних святкувань, майданних дійств” [10]. Як засіб втілення такої образної палітри і виникає тенденція до театралізації – специфічної особливості сучасного хорового мистецтва, нової форми побутування музики професійної традиції. Тому сучасна виконавська практика повинна переорієнтувати хорове мистецтво та поставити нові завдання вищого рівня:

- театрального, що проявляється у застосуванні акторських прийомів (міміка, тупання ногами, клацання пальцями, рухи усього хору чи групи, вільне розташування хору, імпровізаційність);

- перформансу, що об’єднує можливості образотворчого і театального мистецтва (інореальність, тактильність, символічна атрибутика, епатажність, наявність автора-персонажа тощо);

- кіномистецтва, коли у музично-виконавську версію твору вводять елементи мультимедіа (світло, слайд, відео, рухи тіла як частку виконавської дії; використання простору як сцени, так і залу, використання прийому “музичний кадр”);

- інструментального, наслідком чого є нетрадиційне використання широкої палітри колористично-звукових фарб і артикуляційно-штрихових прийомів [5, с. 58].

Неймовірний вплив на розвиток дитячої хорової практики може мати таке явище, як пропаганда. Оскільки хорове мистецтво залишається комунікацією, з цього випливає, що дитяче хорове виконавство виникає з розвитком слова, мови, спілкування, тобто приймає форму діалогу.

Отже, проведене дослідження свідчить, що дитяче хорове мистецтво як соціокультурне явище, відображає і поєднує у собі не лише ті зміни, які відбуваються у музично-виконавській практиці певної епохи, народу, у тій соціальній ролі, яку відіграє музика у житті, але й ті якісні зміни, що з’являються у інших сферах життя дитини, являють собою складові компоненти сучасної дитячої хорової культури.

Список використаної літератури

1. Батовська О. Інноваційні форми виконавської презентації сучасної академічної хорової музики а capella (на прикладі “Прощай, ХХ век” В. Мужчиля). Вісник КНУКіМ. Серія: Мистецтвознавство. Київ. 2016. Вип. 34. С. 20–29.

2. Бенч-Шокало О. Український хоровий спів. Актуалізація звичаєвої традиції. Київ: Український світ, 2002. 440 с.

3. Бермес І. Рефлексії про сутність поняття “Хор” у просторі культури. Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв. 2016. № 4. С. 57–61.

4. Іванов В. Ф. Співацька освіта в Україні у ХІІІ ст. Київ: Музична Україна, 1997. 289с.

5. Кузнецова О. Хорове виховання учнів у контексті традицій музично-естетичної практики в українській школі. Естетика і етика педагогічної дії: зб. наук. праць. Полтава. 2015. Вип. 9. С. 51–59.

6. Назайкинський Є. Логіка музичної композиції. Москва: Музика, 1982. 319 с.

7. Національна доктрина розвитку освіти України у ХХІ столітті. Газета “Освіта”. 2001. № 38. С. 3–4.

8. Рябініна О. Музична подія як естетичний феномен: автореф. дис. на здобуття

наук. ступеня докт. філос. Наук спец. 09.00.08. Східноукраїнський національний університет ім. В. Даля. Луганськ, 2005. 36 с.

9. Сбітнева Л. Музично-педагогічна діяльність українських композиторів на початку ХХ століття. Духовність особистості: методологія, теорія і практика. Київ. 2016. Вип. 6. С. 203–210.

10. Станіславська К. Явище хорової театралізації у сучасній музичній культурі. Режим доступу: <http://www.rusnauka.com>

11. Терин В. Масова комунікація. Дослідження досвіду Заходу. Полтава. 2000. 210 с.

12. Федюра С. Хорове виконавство на сучасному етапі. Психолого-педагогічні науки. Ніжин. 2013. № 1. С. 71–74.

13. Черкашина-Губаренко М. Українська музика сьогодні: фрагменти та коментарі. Проблеми взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії і практики освіти: зб. наук. праць. Аспекти історичного музикознавства. Харків. 2008. Вип. 22. С. 159–168.

14. Яковенко С. Актуальні проблеми виконання сучасної вокальної музики. Педагогічні науки: зб. наук. праць. Київ. 2016. Вип. 133. С. 154–159

References

1. Batovs'ka, O. (2016). Innovatsijni formy vykonavs'koi prezentatsii suchasnoi akademichnoi khorovoi muzyky a capella (na prykladi "Proschaj, KhKh vek" V.Muzhchylia). Visnyk KNUKiM. Seriia: Mystetstvoznavstvo. Kyiv. Vyp. 34. 20–29. [in Ukrainian].

2. Bench-Shokalo, O. (2002). Ukrains'kyj khorovyj spiv. Aktualizatsiia zvychaievoi tradytsii. Kyiv: Ukrains'kyj svit. 440 [in Ukrainian].

3. Bermes, I. (2016). Refleksii pro sutnist' poniattia "Khor" u prostori kul'tury. Visnyk Natsional'noi akademii kerivnykh kadriv kul'tury i mystetstv. №4. 57–61. [in Ukrainian].

4. Ivanov, V. (1997). Spivats'ka osvita v Ukraini u KhIII st.. Kyiv: Muzychna Ukraina. 289 [in Ukrainian].

5. Kuznetsova, O. (2015). Khorove vykhovannia uchniv u konteksti tradytsij muzychno-estetychnoi praktyky v ukrains'kij shkoli. Estetyka i etyka pedahohichnoi dii: zb. nauk. prats'. Poltava. Vyp.9. 51–59. [in Ukrainian].

6. Nazajkynskij, Ye. (1982). Lohika muzychnoi kompozytsii. Moskva: Muzyka. 319 [in Ukrainian].

7. Natsional'na doktryna rozvytku osvity Ukrainy u KhKhI stolitti. Hazeta "Osvita". 2001. №38. 3–4. [in Ukrainian].

8. Riabinina, O. (2005). Muzychna podiia iak estetychnyj fenomen: avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia dokt. filos. Nauk spets. 09.00.08. Skhidnoukrains'kyj natsional'nyj universytet im. V. Dalia. Luhans'k. 36 [in Ukrainian].

9. Sbitnieva, L. (2016). Muzychno-pedahohichna diial'nist' ukrains'kykh kompozytoriv na pochatku KhKh stolittia. Dukhovnist' osobystosti: metodolohiia, teoriia i praktyka. Kyiv. Vyp. 6. 203–210. [in Ukrainian].

10. Stanislavs'ka K. Yavysche khorovoi teatralizatsii u suchasnij muzychnij kul'turi. URL: <http://www.rusnauka.com>. [in Ukrainian].

11. Teryn, V. (2000). Masova komunikatsiia. Doslidzhennia dosvidu Zakhodu. Poltava. 210 [in Ukrainian].

12. Fediura, S. (2013). Khorove vykonavstvo na suchasnomu etapi. Psykholohopedahohichni nauky. Nizhyn. № 1. 71–74. [in Ukrainian].

13. Cherkashyna-Hubarenko, M. (2008). *Ukrains'ka muzyka s'ohodni: frahmenty ta komentari. Problemy vzaiemodii mystetstva, pedahohiky ta teorii i praktyky osvity: zb. nauk. prats'*. Aspekty istorychnoho muzykoznavstva. Kharkiv. Vyp. 22. 159–168. [in Ukrainian].

14. Yakovenko, S. (2016). Aktual'ni problemy vykonannya suchasnoi vokal'noi muzyky. *Pedahohichni nauky: zb. nauk. prats'*. Kyiv. Vyp. 133. 154–159. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редколегії 20.06.2019.

Прийнята до друку 25.09.2019.

CHILDREN'S CHORAL ART AS SOCIAL AND CULTURAL PHENOMENON

Anna NEMERKO

*Ivan Franko L'viv National University,
Department of Musicology and Art of Choral Conducting,
18, Valova str., L'viv, Ukraine, 79008,
tel.: +380932361387, e-mail: asharifova79@gmail.com*

The article is devoted to the analysis of choral singing at the present stage, taking into account the historical and socio-cultural regularities of the development of musical art. The essence of children's choral art as a socio-cultural phenomenon is covered. In the article, based on the analysis of theoretical foundations of the research, for the first time the socio-cultural potential and the importance of choral art in the life of society are highlighted. Achievements and perspectives of choral experience and choral practices are considered in order to create a decent environment for the current state of children's choral art in Ukraine. Existing research represents a great pedagogical heritage and is a significant factor in establishing a methodological base for music and pedagogical repertoire.

In order to clarify and fill in the specific content of various aspects of the concept of children's choral art in the socio-cultural space, it is necessary to turn to the review of problems of personality education based on cultural traditions, which are considered in the works of V. Andrushchenko, A. Boyko, O. Bondarevskaya, V. Kushnev, O. Novikova, A. Shcherbakova and others.

The analysis of the problem of choral education in the history of music education in Ukraine gives every reason to say that it is through the means of choral music that a child's personality should be developed, since it preserves all educational opportunities. The modern system of education takes into account the requirements of a society belonging to the European civilization and realizes ethical and aesthetic education, forms a high humanistic culture of personality, capable of counteracting manifestations of spirituality.

Studying children's choral performance in the socio-cultural space, first of all it is necessary to distinguish its components as the phenomena of the aesthetic, as one of the most important components of the contemporary artistic space.

However, performance (like any other artistic phenomenon), being a phenomenon not only aesthetically pleasing, but also fully socially dependent on other subsystems of the social structure.

One of them is the scale of the social phenomenon under consideration. The second is positioning, which collectively determines the sufficiently high degree of influence of choral music on children as a modern social phenomenon on the set of related, or more precisely, connected with it other socio-cultural phenomena and processes. The ways of their development should be sought in the expansion of international creative contacts in all forms: festivals, competitions, concerts, workshops, etc. Both of these positions are projected on the need to consider the process of functioning of choral music in the modern socio-cultural space, taking into account its own diversity.

Keywords: children's choral art, socio-cultural space, choral works for children, music-pedagogical repertoire.